PAZAR
23
İkinci Kânun 1938
SAYI : 45

DOĞU

GÜNDELİK GAZETE

İDARE YERİ :
Erzurum Gölbaşı Doğu İdarehanesi
Pazartesiden maada her gün çıkar
Sayısı her yerde 5 kuruştur
Basılmayan yazılar geri verilmez

Istanbulla Eskişehir Arasında Bir Tren Devrildi

Taşnak Komitası Hatay'da

Yüksek, salâhiyettar ve mütefekkir bir baştan ileri sürülen bu dava, Ermeni meselesinde Büyük Türk milletinin masumiyeti beratını bütün medenî cihana bildiren ve gösteren bir hüccettir.

Vaktile Ermeni eşkiya çetelerinde reislik ve umumî harpte Ermeni alaylarında zabitlik yapmış olan kırk kişilik bir Taşnak gurubunun iki kamyonla Beyruttan Halebe gönderildiği ve bunların müteakiben Hataya sevkolunacakları, aynı zamanda Ermeni Taşnak komitasının Resülayın'da bir gizli içtima yaptığı ve bazı kararlar ittihaz ettiği dünya matbuatına akseden yeni ve acı haberlerdendir. Bu haber, yarım asırlık bir Ermeni komitecilik tarihinin yapraklarını karıştırmağa ve bazı sahifelerini yeniden okumağa bizi sevketmektedir.

Evvelki yıl Doğuda tetkik seyahati yapan İsmet İnönü şereflerine Iğdırın karşısında Serdarabat mevkiinde Sovyet Ermeni Cumhuriyeti tarafından bir ziyafet verilmişti. Bu sofrada Sovyet - Ermenistan Başvekili ile bir kaç nazır da bulunmuştu. Hariciye Vekili Tevfik Rüştü Arasla Ermeni Başvekili karşılıklı nutuklar verdiler. Nutukların mevzuu iki memleket dostluğu, bilhassa Türk ve Ermeni milletlerinin asırlarca yan yana geçen tarihî hayatlarına bağlı iyi ve cazip sözlerdi.

Bir aralık Ermeni Başvekili, sayın İsmet İnönüne dönerek sesini de oldukça yükselterek bu iki kardeş millet arasına nifak ve şikak sokulmuş ve arada kederli ve iztiraplı hadiseler, hatıralar geçmişse bunun mesulleri Çarlıktır, Padişahlıktır, Taşnak komitasıdır, dedi. Müteakiben bu sözleri İsmet İnönü de Ermeni Başvekilinin ağzından çıktığı gibi tekrarladı. Ermeni Başvekili bu nutkuyle bütün cihan efkârı medeniye ve umumîyesine hitap derek demek istediki : Taşnak komitası insaniyet ve beşeriyet namına kanlı bir lekedir. Ermeni mazisinde yapılan bütün cinayetlerin failleri ve âmilleri bunlardır.

Yüksek ve salâhiyettar ve mütefekkir bir baştan ileri sürülen bu dava, Ermeni meselesinde büyük Türk milletinin masumiyet beraatını bütün medenî cihana bildiren ve gösteren bir hüccettir. Bunu burada aynen böylece kaydettikden sonra Taşnak komitasının alûdei çirkâp olan itiyadını bugün de bırakmayarak Türklere musallat olmak istediğini işitiyoruz ve görüyoruz.

Bu haberi veren telgrafın üç cümlesinde biraz tevakkuf etmek icap eder.

1 — Eşkıya reisliği, Ermeni zabitliği eden kırk Taşnak komitacısı, iki kamyonla Beyruttan Halebe gönderilmiştir.

2 — Bu komitacılar yakında Hataya sevkedileceklerdir.

3 — Taşnak komitası Resülayın'da gizli toplanarak kararlar ittihaz etmiştir.

Bu cümleler okunuca Taşnak komitelerinin kanlı düşünce ile yeniden faaliyete geçtiğini kabul etmekle beraber bunların Beyruttan Halebe, Halepten Hataya ne gibi bir maksatla, hangi kuvvet tarafından tahrik edildiğini ve Resülâyın içtimaında kimlerin ne yolda ve ne için müsait buluduklarını anlmak da bizim için, Türkler için çok hayatî ve insanî bir keyfiyettir.

T. UZER

(Alttarafı 4 üncü sayıfada)

Vilâyet bu sene İmar işlerine 200 bin Lira tahsisat ayırıyor

(Yazısı 2 nci de)

Hükûmet Hava Kurumu bütçesini birbuçuk milyon liraya çıkarıyor

İstifa eden Fuat Bulca'nın yerine Hava Kurumu Reisliğine Erzurum Saylavı Şükrü Koçak'ın getirileceği söyleniyor

Şükrü KOÇAK *Fuat BULCA*

Ankara, 21 [Hususî muhabirimizden] — Hükûmet Hava Kurumunun faaliyetini daha ziyade genişletmek için, yeni sene bütçesini artırarak beşyüzbin küsur liradan bir buçuk milyon liraya çıkaracaktır.

Ankaradaki motörlü tayyare mektebi ıslah edilecek, Türk kuşunun çalışma sahası da genişletilecektir.

İstifa eden Hava Kurumu reisi Fuat Bulca'nın yerine Erzurum Saylâvı Şükrü Koçak'ın veya Bolu Saylâvı Cevad Abbas'ın teyin edilecekleri rivayet edilmektedir,

Fuat Bulca sıhhî sebeplerden dolayı istifa etmiştir. Bununla beraber İstifa henüz resmen teyit edilmiş değildir.

Dün Eskişehirle Istanbul arasında bir tren devrildi

Hat temizlenip tamir edilinceye kadar Ankara ve İstanbuldan hareket eden trenler yolda kaldı

İstanbul, 21 [Hususî muhabirimizden] — Dün İstanbulla Eskişehir arasında müessif bir tren kazası olmuştur.

Eskişehirden kalkan marşandiz treni İnönü rampasına geldiği zaman, yapılan tahkikattan anlaşılan neticeye göre, vagonlardan ikisinin arasındaki kanca kopmuştur. Bu suretle ayrılan vagonlardan arka tarafta bulunanlar, tren rampayı inerken öndeki vagonların üzerine yüklenmiş ve bu sademe neticesi olarak tren devrilmiştir.

Çarpışmanın şiddetinden ve vagonların devrilmesi yüzünden hattın iki yüz metre kadar bir kısmı harap olmuştur.

Hadise İstanbuldan ve Eskişehierden haber alınınca derhal imdat trenleri sevkedilmiştir. Nüfusça zayiat yoktur.[Gelen imdat trenlerinden çıkarılan amele vesaitle derhal faaliyete geçilerek, vagonkazı kaldırılmış ve hat süratle tamir edilmişti hat tamire dilinceye kadar. Ankara ve İstanbuldan harehet etmiş olan trenler yollarda kalmıştır. tamiri öğleye doğru bitmiştir.

Atatürkü' ve yanında bulunan zevatı Ankaradan getirmekte olan trende bu kaza yüzünden bir müddet geçikmiştir.

FIKRA:

Böyle teşhire kimin hakkı vardır?

Dün elime geçen bir mecmuadaki resimlere bakıyordum. İçlerinden birisi adeta gözüme battı. On, on beş mektep çocuğu bir sıraya dizilmişler. Ortalarında kerli ferli bir Bayan, onun yanında düzgün kıyafetli gençten bir adamla ak sakallı bir ihtiyar.

Evvelâ aklıma bu çocukların o ihtiyar zatın neslinden türediği ve mecmuanın bu hâdiseyi pek merakli bularak alâkadar olduğu ve resimlerini bastığı fikri geldi.

Resimin altına bir göz attım ve o zaman tamamile aldandığımı anladım. Meğer bunlar ... de ... Kurulu tarafından Cumhuriyetin on dördüncü yıldönümü münasebetile giydirilen fakir çocuklarmış...

Bunu öğrenince içime tuhaf bir acı çöktü. Hayır cemiyetlerinin bu neviden faaliyetlerini takdir edenlerdenim. Cemiyet içinde çaresiz kalmışlara yardım etmek, onları doyurmak, onları giydirmek başta gelen bir insanlık vazifesidir. Bence bu vazife yalnız vazife olduğu için yapılmalıdır. Ve eğer bu vazife yerine getiriliyorsa bununla iktifa edilmelidir.

Yoksa bunu muayyen bir cemiyet için bir propaganda, bir temedduh vasıtası haline getirmek acıklıdır. Eğer bir cemiyetin çalışması yaptığı yardımların miktarile ölçülecekse bunu rakam halinde ifade etmek kâfidir.

Cemiyet içinde bir şahsın acizini, fakrü sefaletini teşhir etmeğe kimin hakkı vardır?

Ben hayır cemiyetlerinin bu tarzı hareketlerini yardım edilenlerin izzetinefsi ve şahsiyeti bakımından zararlı buluyorum, bilmem siz ne dersiniz?

BAHADIR DÜLGER

Atatürk Yalovada

İstanbul 22 (Hususî Muhabirimizden) — Cumhur Reisi Atatürk refakatlerinde Başvekil Celâl Bayar, Dahiliye Vekili ve Parti genel Sekreteri Şükrü Kaya, Hariciye Vekili Tevfik Rüştü ve diğer mutat zevat olduğu halde Yalovayı teşrif buyurmuşlardır.

Atatürk'ü İstanbul valisi ile kumandanı şehir hududundan istikbal etmişlerdir.

Banka teşebbüsü iyi karşılandı

Evvelki günkü nüshamızda kurulacağını haber verdiğimiz Banka fikri gittide genişleyen bir alâka ile karşılanmaktadır. Bankanın kadrosu için gereken temaslar devam etmekte ve böyle bir müessesenin Doğu için çok müfit olacağı söylenmektedir. Teşebbüs halk tarafından takdirle karşılanmıştır.

İşin İçinde Sevda da Var

Meğer bekci Tahir çaldığı eşya ile yavuklusuna çeyiz hazırlıyormuş!

Hırsızlık meydana çıkmadan üç gün evvel alacağı kız gönül rızasile kendisine kaçmıştı

Yahalanan hırsızlar ve çaldıkları eşya

Dünkü nüshamızda şehrimizde kurulan bir hırsız çetesinin nasıl yakalandığını ve neler yaptığını yazmıştık.

Dün yine ayni hâdise ile meşgul olan arkadaşımız tahkikat neticesinde şu yeni malûmatı elde etmiş, ve suçun faillerile görüşmeğe muvaffak olmuştur.

Hâdisenin alt tarafını tahkikatı yapan arkadaşımızdan dinliyelim:

***

Hazırlık tahkikatı nihayete ermiş olduğu için, suçlularla görüşmek imkânını elde ettim... Hepsi perişan, nevmit, bitkin, düşünüyorlardı.

Krem nenüz getirilmişti. Gördüğüm kıymetli delâlet ve müzaheretle, evvelâ bekçi Tahir ile görüştüm.

— Bir yanlışlıktır, ettim, dedi. Bugüne kadar böyle bir vukuatım hiç, hiç görülmemiştir, namusumla her daim yaşadım.

Selis bir ifade ile anlatıyordu:

— Faruk ile, askerlikte tanıştık. O zaman onun bir fenalığını görmemiştim, geldikten sonra bozuldu. Kumara dadandı. Fena evlere gitmeğe başladı. Doğrusu onun halini ben de beğenmiyorum. Samimi konuşurduk.

Cahidi onun vasıtasile, bundan üç buçuk ay evvel, mağazalarına uğramıştım. Cahit te oradaydı. Bana:

— Gel ortaklama, şu mağazaların kumaşlarını çalalım, dediler.

Ben şimdiye kadar kimsenin kibritine bile yan bakmamıştım. Hırsızlığı gece saat onbirde yapardık, benim semte devriye 12 de gelirdi. O müddet zarfında da işimiz biterdi.

Biz ç dükâna girdik, birine bir kere, ikisine de üçer kere...

İşin içine sevda karışıyor

Tahirin eline ayda 25 lira kadar bir para geçiyor. Fakat ayni zamanda da evlenmek istiyor. Ayni mahallede baltacı Halilin kızı Reblayı seviyor. Muaşakadan anne ile babanın da haberi var. Onlar bekçi Tahiri iç güveğisi almak istiyorlar.

(Alttarafı 3 üncü sayıfada)

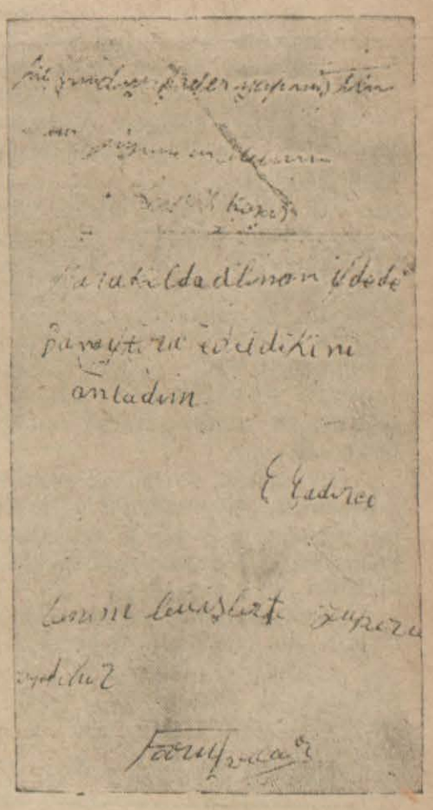

Suçluların el yazıları ve imzaları

SON DAKİKA

Kerem de yakalandı

Arkadaşları yakalandığı sırada Hasankalede bir düğüne giden şebeke efradından Kerem de yakalanmış ve şehrimize getirilmiştir.

Dünkü atletizm teşvik müsabakaları çok zengin ve heyecanlı oldu

Müsabakalara kırk atlet iştirak etti, önümüzdeki Pazar günü kayakla bayrak yarışı yapılacak

(Yazısı 4 üncü sayifamızda)

Doğudan Haberler

938 Erzurum Vilâyet bütçesi tespit edildi

Bu seneki bütçe geçen yıla nazaran 102 bin Lira fazladır

938 Erzurum vilâyet bütçesi daimi encümence tesbit edilmiştir. Bu sene vilâyet bütçesi geçen yıla nişbetle 102 bin lira bir fazlalık göstermektedir. Bütçenin 200 bin lirası imar işlerine sarfedilecektir. Bu meyanda vilâyet 60 bin lira ile Erzurumun elektrik işine yardım edecektir. Bütçe fazlalığı ilâyet yol paralarile emlâk ve akarın fazlalarının satışından hasıl olacaktır.

İmara tahsis edilen para ile geçen senelere nisbetle hemen iki misli denecek derecede imar faaliyeti gösterilebilecektir. Yeniden birçok mektepler, binalar, yollar, köprüler yapılacağı gibi, parklar ve çocuk bahçeleri de yapılacaktır.

Şenrimizde ufak çocuklara temiz süt temin etmek için bir sut damlası müessesesinin yokluğu hissedildiğinden vilâyet bu mühim işe de ayrıca para tahsis ederek, bu sene zarfında süt damlası müessesesi ile bir müşavere evi de kuracaktır.

Bütçe Umumî Müfettişliğin de mülalâası alınmak üzre Trabzona göderilecektir.

Türkiyede evli ve bekâr nispetleri

Türkiyede altı buçuk milyon evli var

İstatistikler, memleketimizde gayrimüslimlere ait evlilik nisbetinin, daha fazla oldugunu gösteriyor. Umumî olarak, Türkiyede 6 milyon 466 bin evli, 8 milyon 397 bin bekâr, 1 milyon 160 bin dul: (Koca veya karıları ölmüs), 48 bin de boşanmış vardır.

İslâmlarda evlilik nisbeti, erkeklerde nüfusun % 39,8 ini, kadınlarda % 40,2 sini teşkil ediyor. Hıristiyanlarde bu nisbet erkeklerde % 41, kadınlarda %43,1 dir. Musevilerde ise erkeklerde 42,1 dir.

Evli nisbeti on binden fazla nüfuslu şehirlerimizde erkeklerde %43 buçuktur. Kasaba ve köylerde bu nisbet erkerlerde %39, kadınlarda %40 a düşmektedir. Bu rakkamlara bakılırsa köylerde evlenmenin daha az olduğu zanne dilebilir. Halbuki vaziyet aksinedir: Köylerde çocuk fazla olduğundan, bittabi umumî nüfusa nazaran nisbet düşmektedir.

Dul nisbeti, kalabalık şehirlerde, erkeklarde %1,6, kadınlarda ise %15,8 dir. Az nüfuslu yerlerde bu nisbet erkeklerde %1,3 kadınlarda %12,2 şeklindedir.

Bu rakkamların şayanı dikkat bir ifadesi. dul erkeklerin, kadınlardan ziyade evlendiğini tebarüz ettirmesidir. Kocası vefat eden kadın, ekseriyetle, bir daha velenmemektedir

Son nüfus sayımının neticeleri, memleketimizde yaşları 25 ile 45 arasındaki bekârların - yani evlenme çağlarını bir aile yuvası kurmadan geçirmekte olanların - sayısını 200 bin kadar gösteriyor. İşte, zaman zaman tazelenen «bekârlık vergisi» ne mevzu teşkil edenler bu 200 bin erkek bekârdır.

İstatistikler, böyle bir verginin kendilerini evlemiye icbar etmek hususunda faydasız kalacağını da gösteriyor. Zira, karşılarında aynı çağlarda dünya evine girmekten çekinmiş bekâr kız yok gibidir. Bekârlar vergi zorile hep birden evlenmiye karar verseler bile, kendilerine eş olacak kız bulmakta hakikî bir talisizliğe uğrayacaklardır.

Artık değiştirmeli!

Trabzonun içinde dışında acayıp isimler

Trabzonda güneş Zafanos tepelerinden doğuyor, Yoros'un sivri ve uzun burnu önünde batıyor.

Ve Trabzonlular bu grubun haşmetli ve engin, zevk veren güzelliğini Kanitadan seyrediyorlar.

Sodka, Ayafilbo, Zaganos, bu şehrin meşhur semtleridir ve halk içtiği suların bir kısmına da bu semtlerin isimlerini vermiştir. Zabnos, Zafanos vesaire gibi...

ğer yürüyüşe meraklı iseniz, Eşehirden uzaklaşıp köyleri dolaşabilirsiniz. Hangisinin isimlerini sayalım:

Hostimasya, Mesaryaya, Sifla, Elemenos, Argalya, Hoskirasya, Holamana, Divranos, Kadasoksa, Polita.

Bu acayıp ve nahoş isimleri buraya sıralayıp uzatmak istemedik.

Türk doğmuş ve asırlarca Türk yaşamış bu guzel, şirin yurt parçacıklarının kulak tırmalayıcı ve yürekler paralayıcı bir zavallılıkla güzel dilimizin içinde bir çiban ve kültür hayatımızın içinde bir leke gibi durmasına daha ne kadar zaman tahammül edeceğiz ?

Artık bu isimleri Karadenizin köpüklü ve mağrur dalgaları arasına kirli bir paçavra atar gibi atmamızın sırası gelmiştir.

Bu kelimeler bir tahtabiti gibi ezdiğimiz Pontosu hatırlatıyor. Zafanos niçin güneş köyü olmasın? Yoros'a neden yüz veya uzun burun demiyelim? Souk sudan Kisarnaya değil, Kaynak köyüne insek ne olur? Ayafilbo kara cübbesile aramızda dolaşmağa nasıl cesaret buluyor? Yalı boyu, Ayafilboy'u tepeleyemez mi?

Yurt bucaklarımıza ve şirin Türk köylerimize Türk bayrağı gibi süslü, ahenktar Türk isimleri vermeliyiz. Çünkü Türk ismi de bayrak gibi bir istiklâl sembolüdür.

Erzum şoseleri ve cıvarı ağaçlandırılıyor

Trabzondan on bin akasya mübayaa edilecek

Yeni sene Erzurum Vilâyetinin şosa ve cıvarının teşcirinde kullanılmak üzre Trabzondan 10 bin akasya mubuyaa edilmiştir. Akasyaların 3 - 4 yaşında iyi neşvünema bulmuş olanından seçilmesine itina olunacaktır. Bu ağaçlarla Ilıca Erzurnm şosasının on kilometrelik bir kısmı teşcir olunacaktır.

İlkbahar da Vilâyet, Belediye, İmar birliğinin yardimile kurulacak mustakil bağçeler idaresi Erzurum şehrinin park, teşcir işlerile başlıbaşına meşgul olacaktır. Profesör Lamber'in plânına göre çifte minarelerle Lalapaşa camii havlusuna modern birer park yapılacaktır.

Tarım kredi ve satış kooperatifleri

Kooperatifler önümüzdeki hasat mevsiminde işe başlayacakler

Erzurumda bir tarım kredi kooperatifi kurulacaktır. Bu kooperatifler merkez kazasile Hasankale ve Aşkale Oltu kazalarının merkez ve nahiyelerile münasip beşer büyük köyüne kurulacak ve önümüzdeki hasat mevsiminde işe başlamış bulunacaktır. Merkerde toprak ve hayvan mahsülleri, Oltuda meyva işlerile de uğraşmak üzere kredi kooperatifleri kuracak ve yeni sene mahsulü üzerinde iş yapacaklardır.

Orman mesaha memurlarının imtihanları

Orman teşkilât kanunu mucibince tayinleri mahallerine ait bulunan orman mesaha memurlarının seçme imtihanı Vali muavini Hilmi Balcı'nın reisliği altında Vilâyet Baytar ve Ziraat müdürlerile orman mühendisinden müteşekkil bir hey'et huzurunda Halkevi salonunda pazartesi günü yapılacaktır. İmtihanda Ziraat Vekâletinden gönderilen suallar sorulacak ve yazılı olacaktır.

Kazananlar 16 lira maaşla orman mesaha memurluğuna tayin tescil edileceklerdir.

Bu gece nöbetçi eczane "İstanbul„ eczanesidir.

DOĞUDA ŞEKAVET TARİHÇESİ

Doğuyu yalınız şakiler değil, Hamidiye alayları da kasıp kavurmuştu

Van Valisi kırk kilometrelik bir yere gitmek için kolordudan bin silâh, dört top almağa mecbur olmuştu

Yazan: BAHRİ DOĞANAY

Doğu diyarının uzun seneler emniyet ve asayişini bozan şekavet erbabının sonuncusu olan (Aydemir) de Kars vilâyetinin sıkı ve ciddî takibi neticesinde ele geçirilmiştir. Bu suretle Doğuda şekavet, memleketin her tarafında olduğu gibi artık bir tarih olmuştur, Yenilerinin türemesi de Cumhuriyet hükûmetinin adil ve şefkatine dayanan idaresi karşısında imkânsız hale girmiştir. Şu münasebetle bir şekavet tarihçesi ve yine Doğu illerinin şekavet tarihçesi diye bir kaç söz yazmayı faydalı gördüm.

Emniyette olmak büyük bir nimettir. Dünyada her nimetin, her iyiliğin ve her yardımın beşeriyet üzerinde bir telâkki ve tecellisi vardır. Fakat bunların hepsi emniyet nimeti kadar büyük değildir. Bir insan ekmeksiz kalır, fakat emniyetsiz kalamaz. Yattığı zaman rahat uyuyamazsa veya yakın senelerde olduğu gibi sabahlara kadar elinde tüfeği evinin içinde, arkadan bin bir çeşit malzeme ve vasıta ile kapalı kapısının arkasında nöbet beklemek iztırarında kalırsa o vakıt hükûmetin bir manası kalmaz. Bir hükûmet haricî emniyeti kadar, dahilî emniyetini de tesis etmek mecburiyetindedir.

Memleket Dahilindeki İsyanlar

Bağrı yanı millet, haricî bin bir muharebeye hedef oldukca hiç olmazsa memleket içinde rahat etseydi ona razı idi. Fakat Dürzü isyanı, Yemen isyanı, Arnavutluk isyanı, Dersim isyanı ve mütemadiyen manasız isyanların arkasında şu veya bu yerlerde Türk kanı akıtmakla bünyei milleti zafa düşürecek bir takım serseri, sergüzeştcu harekâtla mahvoldu, gitti. Bu isyanları bastırmak için ikide birde toplanan Redif, Müstahfizlar bu şekavetin menbaını teşkil ederlerdi. Çünkü Redif ve müsiahfızlar isyanın tenkili yolunda ölmek ihtimalinin kuvvetli olduğunu bilirlerdi.

Hamidiye Teşkilâtı

Osmanlı ordusu zamanında Değuda müstakar bir emniyet kurulamamıştı. On dokuzuncu yüz yıl ortalarına doğru bu mıntaka geniş bir anarşi içinde yüzüyordu. Hükûmet bunun önüne geçmek için bir çok çare'ere baş vuruyordu. Bu meyanda (Hamidiye) teşkilâtını yaptı. Bu suretle hükûmet otoritesini buralarda teessüs edecek kabul etmişlerdi. Halbuki iş hiç de böyle bir netice göstermedi. Bu teşkilâtın büyük imtiyazı vardı. Bu imtiyazı şahsî nüfuzu doğurdu. Tesallütü mübah kıldı.

Şu halde Hamidiye süvari teşkilâtı zalemesi eşkiya zihniyetinin üzerine asker fesi ve hırsızlık düşüncesine faza olan kalıbı üzerine de bir uniforması giymişlerdi . Yazılmış eserlerden alınmış ve bu memleket yüksek idare başında çalışmış zevatın işidilmiş olan bazı vekayiin burada ri çok faydalı olur.

Kadri Kemal Kopun kitabında (Kadimen Dersimliler büyük kütleler uzak yerlere kadar uzanırlar, yolcu soyarlar, köyleri yağma ederler ve ralarındaki sürüleri sürerek, girdiler mahalleri biçilmiş tarlaya çevirirlerdi. Ahali müdafaasızdı, küçük bir mukamet mala uzanan elleri cana da çevirdi. Uzun zamanlar devam eden bu lin tesiri altında bir takım Türk köyrinin de Dersimliği kabul ettiğine şahe yoktur.)

Büyük savaşta Rusların ve Rus kerlerile beraber ermenilerin ileri rüyüşlerile şehir ve kasabalara girişrinde bu şehir ve kasabalılar can, ve mal kaygusu ile Güney ve Batı Anadolu taraflarına akın akın göç ediyorlardı. Eşkiya yollarda ve vadilerde su kurmuş bekleyenlerdi. Bu akın göçleri silâhsızdı. Bunu pek iyi bilen eşkıya her fırsat düşükce silâhsız, dağınık göçlerin üzerine saldırarak onları zorba düş mandan kaçırabildikleri yorganlarına, giyeceklerine ve yiyeceklerine varıncaya kadar soymuş soğan çevirmişler, soygun mallarile borçlarını doldurarak üstelik onların yer yer canlarına da kıymışlardı. Yurdundan ev ve barkından ayrılırken ve sonra tekrar yurduna dönerken hep bu çeşitli ve acıklı kötülüklerle karşılaşan bir çok mal ve can kurban vermiştir.

Bu zavallı insanları him bu hale getiriyor ? Bunların malına ve canına kimler giriyorlardı ?. Bu sorguların kısalığı çok kısadır. Hepsi de Hamidiye alaylarında bulunan Toprak ağaları, Dağ beyleri ve Aşiret Başkanları Kör Hüseyin Paşalar, Emin Paşalar, Hakkâri aşiretleri, Çifte Halitler, ve saire....

Umumî Müfettiş Sayın bay Tahsin Uzerin Valiler toplantısında kı nutkundan : (329 da ben Van Valisi iken kilometre mesafedeki Şatak kazasına gitmek için Kolordudan 1000 silâh, dört top almağa mecbur oldum. Çünkü Tuyar boğazı hatırnak idi.

Van Valisi Bekir Sami bey zamanında Erciyişli bir şaki (Gevaşe) girmiş yirmi üç gün idarei hükûmet etmiş. Kıdi ile, ahkâmı şer'iye ile idare etmiş. Halkın maruz kaldığı cefayi tasavvur buyurunuz.)

(Arkası var)

Edebî Tefrika No: 43

BEN VURMADIM

YAZAN : PERİDE CELÂL

— Tuhaf şey ! dedi. Şimdi aklıma geldi biliyorsunuz ? Hiç münasebeti yok ama, geçen gece söylediğiniz sözleri hatırladım. Bana Pek kıskanç olduğunuzu söylemişdiniz değilmi ?

Derin bir acı ile sarsıldım. Benim o gün kıskançlık yüzünden kendisine selâm vermediğimi ima etmek istiyordu. Ne söylerse söylesin bir şey belli etmemek, ve tahammül etmekten baska çare kalmamıştı ! ürpertiler içinde kalan, halsizleşen vücudumu toplamaya çalışdım. O yüzü gayet ciddi devam etti.

— Hatta o gece söylediğiniz adam eğer size ihanet ederse onu öldürebileceğinizi bile söylemiştiniz, ne tuhaf ben bunu sonra uzun müddet düşündüm. Sizin bu kadar ileri gideceğinizi, katil olmaktan çekinmiyecek kadar müthiş hareket edeceğinizi aklım almıyordu.

Halsiz, yavaş bir sesle :

— Ehemmiyet vermenize hayret ediyorum, dedim, onlar lâf için söylenmiş saçma sözlerdi. Hakikat olmalarına imkân yok. Zaten hakikat olmaları için onu soyliyen insanın öldürmekten çekinmiyecek kadar derin birini sevmiş ve kıskanmış olması lâzımdır. Halbuki..

Durdum, birdenbire kendime iyice hâkim olmuştum. Vücudum onun kollarının arasında eski çevikliğini buldu. Başım dimdik sert bir sesle ilâve ettim :

— Halbuki ben kimseyi sevmedim ve sevmiyorum da..

O gene güldü :

— Buna da inanıyorum..

Bn sözü de öbürlerine inandığım kadar inanıyorum demek ister gibi söylemişti.

Dans bitmişti. Derin bir nefes alarak kollarından sıyrıldım. Acı bir tebessümle :

Her zaman dans ederken bu kadar sıkılır mısınız? dedi.

Yanyana yavaş yavaş yürüyorduk. İşitmemiş gibi davrandım. O biraz daha yanıma sokuldu ve fısıldadı :

— Yarın Mecidiyeköyüne gelecek misiniz ?

Gülerek başımı çevirdim :

— Gelmemem için hiç bir mani yok.

"Son ders„ diye mırıldandı ve koyu mavi gözlerinde garip bir ışık yanıp sönerek gözlerime baktı, Yüzünün hatları gerilmiş ve hafif sararmıştı.

— Yarın seninle uzun konuşaçağız küçük dostum, dedi. Hem çok uzun.. Sesimi çıkarmadım. Onun birdenbire eskişi gibi gene samimileşmesi kalbimi kinle burktu. Selâm meselesinden sonra kendisini şevdiğimie epeyce kanaat getirdi diye düşündüm. Yarın beni avucuna almak için kimbilir neler söylüyecek, kandırmak için ne yalanlar uyduracak.. Ona metresleri kâfi gelmiyor demek !. Biraz da saf, temiz aile kızları ile gönül eğlendirmesi lâzım..

Kaşlarım çatıldı. Boğuk bir sesle :

— Yarın uzun uzun konuşacağımız şeyler olduğunu zannetmiyorum, dedim. Zaten gevezelik yapmak, masal dinlemek için değil, resmi tamamlamak için geleceğim..

Yüzü büsbütün sarardı. Bir şeyler söylemek ister gibi bir hareket yaptı. Fakat sonra susarak yüzüme baktı. Hayret ettim, gülümseyordu ve koyu mavi gözleri pırıl pırıl adeta mesut bir mana içinde idi. Bu hareketi ile beni büsbütün çıldırtmış oldu.

Karşıda yanlarına gelmemi işaret eden bir ahbap gurupunu gösterdim : "Müsaade ederseniz gideceğim„ ve cevap vermesini beklemeden asabî bir hareketle yürüdüm, yanından uzaklaştım.

Ondan sonra yanına hiç gitmedim. Birkaç tanıdıkla dansettim ve ellerinden kurtulamıyacağımı, durmadan dansetmem lâzım geleceğini anlayınca bir aralık gene terasa kaçtım. Semayı büyük bulut parçaları kaplamıştı. Uzaklarda tektük yıldılar parlıyordu. Hava biraz daha serinlemişti. Ateşler içinde yanan vücudumu rüzgârın serin okşamalarına bırakarak başımı ellerimin arasına aldım.

Demek Akif Cemal o gün kendini görünce başımı çevirişime lâzım gelen manayı vermiş. Kendisine duyduğum zaiftan iyice emin olduğunu bu gece pek mükemmel ihsas etti. Hattâ üstelik alay da etti benimle. Sevdiğiniz adam ihanet edince öldüreceğinizi söylemiştiniz„ demesindeki gizli mana meydanda. Bu sözle kendisi o gün öldürmek istiyecek kadar kıskandığımı anlamış oluyor.

Ne emin ve mağrur bir hali var ! Beni de öbürlerinin sırasına indirmek için inat ediyor. Bütün emeli defterindeki kadın isimlerinin arasına bir tane daha eklemek ve "öbürleri gibi onu da mağlûp ettim sonunda„ diye biraz mağrur olmak. Bir de «dost muyuz?» diye sordu. Dost olan insan böyle mi hareket eder? Kendisine duyduğum zaafı anlar anlamaz, benimle gönül eğlendirmekten vaz geçip kendini geri çekmesi lâzım değil miydi ?

Omuzlarımda gittikçe fazlalaşan bir ürperti duyuyorum. Başim öyle ağrıyor, öyle ağrıyor ki..

İçeri girdim. Akif Cemal ortalarda yok. gitmiş olacak. Hacer halamın yanında oturuyor, yanlarına gittim ve kulak eğilerek, eve gitmek istediğimi söyledim. Halam itiraz etti. Fakat Hacer yüzüme baktı ve iyi bir halde olmadığımı anlayarak : «Yüzün sararmış, dedi. Kendinde bir rahatsızlık hissediyorsan durman doğru değil.» O sırada Yusuf yanımıza yaklaşmıştı. Hacer hemen ona döndü.

(Arkası var)

EN SON HABERLER

Ispanyada Müthiş Muharebe

Muharebeye yüz kadar tayyare iştirak etti

Âsî tayyarelerin bombalarından Barslonda 180 kişi öldü, 200 kişi de yaralandı

Barselona, 21 (A.A.) — (Resmî tebliğ) Dün Pcriyor Cebhesinde vuku bulan muharebe şimdiyckadar devam eden muharebelerin en şiddetlisini teşkil etmektedir. Asi kuvvetleri dün saat 4de yapdıkları bir taarruzda ağır zayiata uğramışlarsa da Motekal mevziini eıe geçirmişlerdir. Yapılan hava muharebesine 100 kadar tayyare iştirak etmiş bunlardan yalnız bir asi bombardıman tayyaresile bir avcı tayyaresi düşürülmüştür, Hükûmetcilerin malzemece zayıatı yoktur.

Barsalon Bombardımanında Ölenleri

Barselona, 21 (A.A) — Resmen bildirildiğine göre evvelki günkü bombardıman neticesinde 180 kişi ölmüş 200 kişi yaralanmıştır.

Vapura Atılan Bomba

Barselona- 21 (A.A.) — Millî müdafaa Bakanlığının tebliğine göre Arağon limanında demirli bulunan bir vapnra bombardıman esnasında isabet eden bir bomba neticesinde 4 kişi ölmüş 3 kişi yaralanmıştır.

Fransaya İltica edenler

Madrid, 21 (A.A.) — Fransa elçiığine iltica eden 200 İspanyol 18 kamyonla sevkedilmiştir. Bunlar Fransa hesabına bir manastıra yerleştirilecektir.

Almanyaya daha on vapur sipariş edilecek

Ankara 21 (Hususî Muhabirimizden) — Devlet Denizyolları hesabına Alman tezgâhlarında inşa edilmekte olan on dört vapurdan başka, Denizyolları idaresinin daha on vapur sipariş etmesi karar altına alınmıştır. Bu siparişlere ait olan projeler hazırlanmış ve İktisat Vekâletine verilmiştir.

İtalyanlar İngilizlerden para alamadılar

Londra, 21 (A. A.) — Bir müddettenberi Londrada bir İtalyan bankeri ile İngiliz Bankaları arasında yapılan kredi müzakereleri akim kalmıştır.

ULUS

Refikımızde bugün çıkan başmakale

İstanbul

Ankara, 22

İstanbul iki İmparatorluğa başşehirlik etmiştr. Bugün merkezi Anadoluda ın Kemalist Türkiyenin en büyük şehve limanıdır. Fakat Anadolüdaki Devlet, Anadolunun diğer şehirlerini ve limanlarını da imar etmek ve iç Anadolu ile buna ait limanları, Doğu Anadolusu ile buna ait limanları, Ege bölgesi ile buna ait limanları birbirlerile geniş ve medenî münasebetlere getirmek kararında olduğundan, İstanbul tabiatile bir rolden bir diğerine, bir fonksiyondan bir diğerine geçmek iztırarındadır.

İstanbul için daha Ankara baş şehir ilân edilirken bii yeni hayat, bir yeni tali mukadderdi. Bugün artık yeni Devet gövdesi tarihin kafasında irtisam etmiş sayılır.

Genç bir endüstrinin bütün memlekete şamil olarak kurulması, demiryolu proğramının bütün memleketi bir ağ gibi kaplaması ve yer yer, bölge bölge irvalar, iskalar ve imarlar ile bütün memleketin modern istihsal ve mübadele hayatına geçmesi bu taze Devlet gövdesinin hem cephe hnsusiyetlerini, hem de mukavemet hesaplarını ihtiva eylemektedir.

İşte tam bu sırada Atatürk'ün yaratıcı ve kurucı idaresi İstanbul bölgesine çevrilerek buraya da yeni vazifesini ve yeni çehresini veriyor. Bu vazife Türkiye Cümhuriyetinin en büyük, ve en güzel şehri ve limani olmaktadır. Yeni çehre ise Yalova ve Bursayı da kucaklamak şartile Kemalist Türkiyenin ilk turizm bölgesi olmaktır.

İki gün evvel Dahiliye Vekâletinde İstanbulun yeni plânını Büyük Şef gözden geçirmiş ve beğenmiştir. Kısa bir zamanda İstanbul yırtık kılığından kurtularak Avrupanın büyük ve temiz ve bayındır şehirlerinin arasına katılacaktır.

Liman, gar, antrepo gibi mide nahiyesine ait cihazların yerleri değiştirilecek, büyük ve yeni caddeler, geniş meydanlar yapılarak eşsiz camiler, abideler birer tepsinin üzerinde gibi meydana çıkarılarak, plâjlar, gazinolar, oteller ve parklar dünyanın en güzel tabiatı ile dünyanın en nazik ve sevimli insanı olan İstanbulluyu medenî bir çerçivenin ortasına alacak ve merkez İstanbul olmak şartile, Boğaza, Adalara, Yalovaya, Bursaya doğru işleyecek seri nakil vasıtaları bütün o mıntakayı hem bizim hem oraya akın edecek yabancılar için paha biçilmez bir turizm bölgesi haline koyacaktır.

Bütün bunlardan başka da plân mefhumu, plân disiplini ve ahlâkı, Türkü orta Asyalardan yanıbaşına çeken bu gövdeye elbiselerin en güzelini geydirecektir. Bunun manası İstanbulun kendine göre, müstahsil olmasıdır.

Japonlar 850 kişilik bir İngiliz müfrezesini imha edeceklerdi

İngilterede İşçi Partisi Japon mallarına boykot yapılmasını ve Japonyaya zecrî tedbir tatbik edilmesini istiyor

Şanghay, 21 (A. A.) — Tiyençinden gelen haberlere göre dünkü vaziyet gerginliği evvelkinden daha fazla olmakla beraber, Japon talepleri adeta bir oltumatom mahiyetindedir. Japonlar hadiseye sebep olan şahsın saat 15 den evvel cezlaandırılmasını istemiştir. Eğer bir çarpışma olsaydı 850 kişiden mürekkep olan İngiliz kuvvetlerinin imhası muhakkaktı. Mühlet saatının bittiği vakit Japon taiebinin geri alındığı anlaşılmıştır.

Şanghayda tevkifler

Tokyo, 21 (A. A.) — Şanghayda beynelmilel imtiyaz bölgesi ile Fransız imtiyaz bolgesinde polis Japon aleyhdarı tethiş faaliyeti ile maznun erkek, kadın 89 Çinliyi yakalamıştır.

Japonyaya zecri tetbir tatbikını isteyenler

Londra, 21 (A. A.) — Treid Ünyonlarla işçi partisinin Japon mallarına boykot hususunda yaptıkları toplantı sonunda resmî bir tebliğ neşredilmemiş ve netice gelecek toplantıya bırakılmıştır. Bu heyet Japönyaya zecri tetbirlerin tatbıkımıda da ısrar etmektedir.

Yakalanan hırsızlar

(Üstyanı Birinci sayıfada)

Kız Rebia 18 yaşındadır. Fakat nüfusa küçük kaydedildiği için evlenme muamelesi yapılamıyor, Tahire nazaran kızın yaşının tashihi için lâzım gelen teşebbüsler de yapılmıştır. Hâdise den üç gn evvel kız, bir akşam Tahire kaçıyor. Babasının müracaati üzerine beraberce müddelumumiliğe gidiyorlar, ve Rebia gönül rızasile Tahire kaçtığını söylüyor. Tahir yeni bir hayatın arifesinde yavuklusuna zengin görünmek istiyor. Yatak yorgan hazırlıyor, ve cihazı düzüyor.

Dün bu münasebetle bana dedi ki:

— Onu seviyorum, evlenecek idik, ben bu işi biraz para tutmak için yaptım. Seviyordum, ne bileyim?

Cahit İnkâr Ediyor

Cahit kısa boylu esmer zayıf bir adam konuşurken teessürden dudakları titryor.

— Benim hırsızlıktan haberim var, onlardan şüphelendim, fakat beni tehdit ettiler, korkumdan bir şey diyemedim, diyor.

Gözlerinden yaşlar dökülüyordu:

— Bana iftira ediyorlar, diyor, ben Faruğu eskiden tanıdım, beraber terzi Ali Sırrının yanında çalışırdık, o askere gitti, Süleyman onun amcasıdır ve o da amcasının kızına nişanlı idi.

Yine Aşk

Askerden dönünce, kızı Faruğa vermediler, o da çok kederlendi, kumara, sefahete başladı. Geçen sene hesaplara bakıyordu. Senede 400 lira kazanmıştık. Fakat ben baktım ki iş olacak gibi değil defteri kendi elime aldım.

Tahir ile çok samimi idiler. Fena bir işler yaptıklarını hissettim. Faruk benden kuşkulanmış vaziyeti Tahire söylemiş, bundan dört gün evvel beraberce dükkâna geldiler.

Tehdit Edilmiş

Tahir, cebinden bir bıçak çıkardı. Ben katilim, kaçakçıyım. Sen benim kim olduğumu bilir misin? Ağzından bir tek lâf duyayım, seni keserim dedi. Ben de korktum.

Fakat artık Faruk ile beraber çalışmak istemiyordum. Bir gün tenekeci Şefik dükkânda bulunuyordu. Ona da söyledim. Yalnız Faruğun hırsız olduğundan şüphelendiğimi açıkça anlatamadım.

— Veresiyeden mal yiyor, dedim.

Şimdi Cahit hüngür hüngür ağlıyor ve anlatıyordu.

— Ben kabahatliyim, korkaklığımdan bu hale düştüm, diyor, ve ilâve ediyor:

— Beni herkes namuslu olarak bilir. Bana iftira ediyorlar... ve hele...

— Yoncalık mektebindeki öğretmen Mukimin kardeşiyim dediği zaman, belli ki, çok ıztırap çekiyor. Dudaklarını ısırıyor, önüne bakıyor.

Faruk Her Şeyi İnkâr Ediyor

Faruk Cahide nazaran uzun boylu, siyah bir genç, o hâdiseleri inkâr ediyor.

— Tahiri tanırım, fakat askerlikten filân değil, mahalleden tanırım, diyor. bekçimiz olduğu için tanışırız. Üzerindeki elbiseyi 725 kuruşa ben diktim. Ayda 30 kuruş taksitle borcunu ödiyecekti.

Bir gün Tahir eşya getirdi, "bunlar nedir?,, diye sorduğumuz zaman:

— Baklavacının mallarını haczetmişler, ben de mallar haraç mezat satılırken aldım, diye cevap verdi. Ben de inandım.

Biz ne Cahidi tehdit ettik ve ne de ben, dükkânlara girerek hırsızlık ettim.

Tahkikata devam edilmektedir. Çalınan eşya kıymetinin bin lirayı geçtiği anlaşılmaktadır.

AZİZİYE TABYASI

YAZAN: ZİYA ŞAKİR

Tarihi tefrika — 40 —

Fakat bir gün birdenbire Erzaruma kadar akseden top sesleri duyuldu

Erzurumun mert evlâdları, ellerine geçen silâhları kapmışlar, kimi atlı, kimi yayan olarak Gümüşlü Künbet yolundan Deveboynuna doğru koşuyorlardı

Bu badirenin beki de geçirileceği ümit edilmekte idi. Onun için efrada kısa bir istirahat verildikten sonra, derhal istihkâmlarda bir takım tadiller ve tashihler icra edilmesi, yeniden siperler vücuda getirilmesi gibi tahkimat işlerine girişilmişti.

Düşman kuvvetleri de, ağır ağır ve ihtiyatla ilerlemişlerdi. Hasankalesile Deveboyunun ara yerinde vaki düz ovaya girmişler.. Deveboynu cihetine yakın olan Korucuk köyünün beri tarafında, Türk istihkâmlarına müvazi bir vaziyette yerleşmişlerdi.

***

Teşrinievvelin 23 üncü gününe kadar, bütün bu muhit derin bir sükûnet içinde kalmıştı. Fakat, o gün, birdenbire her tarafta top sesleri gürlemişti.

Erzuruma kadar akseden bu top sesleri, şehirde derhal bir heyecan uyandırmıştı. Birçok kimseler;

— Ne oluyor?.. Düşman mı bastı?..

Diye; bu gürültünün sebebini anlamak için oraya buraya koşmaya başlamışlardı.

En çok telâş gösteren, Hükûmet memurları idi. Bunlardan çoğu, vazifelerini terkederek evlerine dağılıvermişlerdi.

Aradan bir çarik geçmeden, herkes dağılmıştı. Hükûmet dairesinde, hiç kimse kalmamıştı. Kendilerine sığınacak yer arayanlar da birer köşeye çekildikleri için, cadde ve sokaklar da tenhalaşmıştı... Bunlar, cesaret ve imanı zayıf olanlardı.

Buna mukabil; Erzurumun mert ve cesur evlâtlarından birçokları da,ellerine geçen muhtelif cins silâhları kapmışlar. Kimi atlı, kimi yayan olarak (Gümüşlü kümbet) yolundan, (Deveboynu) na doğru koşuyorlardı.

Deveboynu cephesindeki vaziyet, şu idi:

Düşman; harp hattının hemen her noktasında, birdenbire hücuma geçmişti. Fekat bilhassa mühim bir kuvvetle, Türk cephesinin şağ cenahındaki (Topalak köy) yündeki siperler üzerine yüklenmişti. Buna binaen asıl hakikî hücum noktası, burası idi.

Hamiyet hisleri galeyana gelen ve her biri bir ateş parçası kesilen Erzurumlular, doğruca bu noktaya koşmuşlar.. Keşif düşman ateşleri altında bunalan askerlerin arasına girmişlerdi.

Bu noktaya, (Rifat Paşa) kumanda ediyordu. Düşmanın sel gibi gelen top ve tüfek ateşleri, her tarafı yalıyordu. Siperlerdeki askerler, bunalmakla beraber mevkilerini terketmiyorlar.. Vakıt vakıt yaylım ateşleri açarak mevcudiyet gösteriyorlar.. Düşmanın saldırmasına meydan vermiyorlardı.

Cesur Erznrumluların imdat gelmesi, siperlerdeki askerlerin maneviyatını bir kat daha kuvvetlendirmişti.

Şimdi buradan düşman safları üzerine kahir bir ateş boşatmıştı. Siperlerini terkederek ileri atılınmıya hazırlanan düşman kuvvetleri, derhal sarsılmışlardı. Muntazam hücum kıt'aları hemen dağılarak, karmakarışık bir halde siperlerine koşmaya başlamışlardı.

Düşmana indirilen bu darbe, bütün cepheye sirayet etmişti. Türk cephesi, her noktasından ateş püsküren volkan haline gelmişti. Başta Ordu kumandanı Muhtar Paşa olmak üzre, bütün kumandanları, zabitleri, askerleri ve imdada gelen cesur Erzurumluları coşkun bir sevinç istilâ etmişti.

Fakat bu sevinç, çok uzun sürmemişti. Mühim derecede imdat kuvvetleri almış olan düşman kuvvetleri, tekrar şiddetli taarruza geçmişlerdi.

Türk siperlerinin biraz gerisinde, küçük bir tepeciğin üzerinde mütemadiyen umumî vaziyeti tetkik ile meşgul olan Ordu kumandanı Muhtar Paşanın dürbünü, tekrar sağ cenah üzerinde temerküz etmişti. Burada vaziyet, tekrar tehlikeli bir devre girmek istidadını göstermişti.

Muhtar Paşa, başını arkaya çevirerek etrafına göz gezdirmişti. Birkaç adım geride, küçük bir halı seccade üzerinde namaz kılan Kurt İsmail Paşaya hitaben:

Paşal.. Namazınızı çabuk kılınız. düşmen, sağ cenahı yine fena halde zorlamaya başladı. Derhal oraya gidiniz. Taburları takviye ediniz.

Dedi.

İsmail Paşa namazını çarçabuk kılarak, sağ cenaha şitap etmişti. Ve derhal taburlar takviye edilerek ateş şiddetlendirilmişti. Düşmanın hücum kolları, oldukları yere yatmışlar; bir müddet, baş kaldıramamışlardı. Sonra, ateşe devam ederek, yerlerde sürüne sürüne geri geri çekilmeye başlamışlardı.

Avcı hatlarına kadar ilerlemiş olan Liva kumandanı Rifat Paşa, sağ bacağından bir kurşunla vurularak yere devrilmişti. Fakat derhal mevkiinden ayrılmıyarak, (Kaymakam Bahri Bey)i yanına çağırtmış; icabeden emirleri verdikten sonra, geri çekilmişti.

Rifat Paşanın vurulduğunu Muhtar Paşa haber alır almaz, merkezde bulunan (Liva Akif Paşa) ya haber göndermiş; kumandayı ele alması için emir vermişti.

Akif Paşa yıldırım sür'atile sağ cenaha yetişmişti. Hayret verecek bir sür'atle, cephede ehemmiyetli tadilât yaparak derhal taarruza geçmişti. Fakat bir kurşun, Akif Paşayı da yere sermişti.

(Arkası var)

BENİM GÖRÜŞÜM

Bir gafil bana demişti ki

Bana Doğu köyleri için bir gafil:

— Hisleri ve heyecanları damure uğramıştır; şevgi, şefkat ve merhamet tanımazlar; demişti.

Elime İspirin Ahpuson koyünde yaşıyan genç ve ümmî bir halk şairinin (Hicranî) nin lirik bir kıtası geçti.

Uğradığın zaman hüsnün bağına
Söyle gark olmuşum aşkın çağına
Naziktir dokunma al yanağına
Dökülür sürmesi gözden rüzgâr.

Kaçımızda ve kaç şehirlide bu kadar ince, bu kadar içli bir duygu var ve kaç şairimiz de bukadar güzel bir kıta yazabilmiştir.

Değişen kıymet hükümleri içinde; şahsiyetlerini satanlardan ürken ve iğrenen Hicranî dün için gene bakın ne diyor?

Âlimler ilmini sattılar bir pula
Sofular düştüler cehlile yola
Asalet ehlinden mürüvvet bile
Erbabı namusta kıymet kalmadı

Hicranî der sözüm kalsın yadigâr
Her ne kadar varsa genç ve ihtiyar
hile tuzağına oldular ayar
Kimseden kimseye minnet kalmadı

Dünün ve bugünün menfaatçi ve maddeci temayülerini tokatlıyan bu hiciv acaba hangi taraf duygularının damuruna dalâlet eder bilmem ki? Siz bu iki parçada Fuzulî hassasiyetini ve Nef'i kabadayılığını ve ihtişamını bulmuyor sünüz?

R. Fethi TAŞKIR

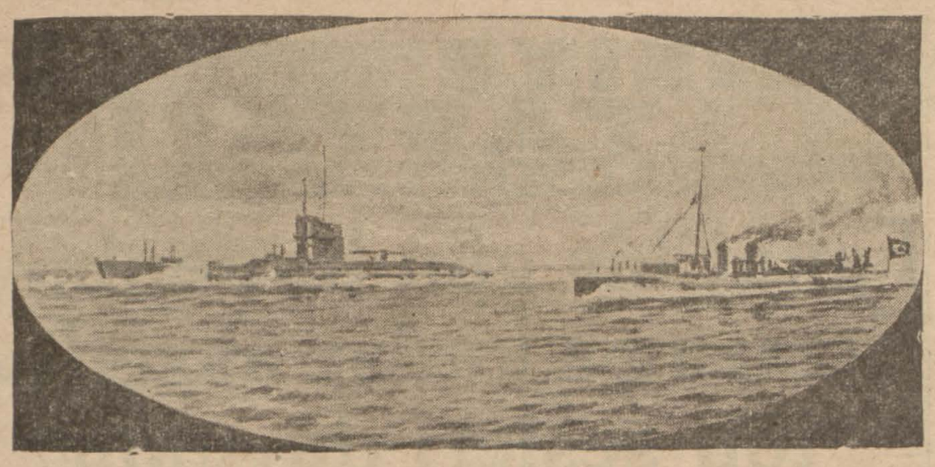

Tefrika: 7

A E - 2 Denizaltı Gemisini Nasıl Batırdım?..

Lûtfi çok acı bir lisanla konuşuyordu, onun bu hiddetine hak vermemek kabil değildi

Bu sırada gemi birdenbire durmaz mı? Geriye döndüm baktım, yanıma verdikleri Alman yüzbaşısı Gerç makine hayatını istapere almış... Ben de birdenbire şaşırdım. Bu duruşa bir mana veremedim. Gemiye tekrar tam yol verinceye kadar tahtelbahir de daldı ve elimden kurtuldu. Sen olsan kızmaz mısın? Nedir bu adamlardan çektiğimiz?

Hakikaten o zaman bahriyede gayet tuhaf bir hal vardı. Silâh arkadaşımız olan Almanlar bütün vaziyetlere bazan istimleri bozmağa varacak derecede müdahale ediyorlardı. Bu hal bütün gemilerde ve üslerde büyük bir memnuniyetsizlik uyandırmakta idi. En küçüklerinden; en büyüklerine kadar bütün gemilerde en mühim kısımların başına Alman zabitler getirilmişti. Mürettebatın ve küçük zabitlerin hemen yarısı Almandı. Hattâ bazı gemilerde biri Türk, diğeri Alman olmak üzere iki kumandan vardı. Bu büyük bir kargaşalık doğuruyordu. lütfünün gemisindeki ihtiyat yüzbaşı Gerç te işte böyle bir ikinci kumandandı.

Bunların gemi içindeki vaziyetleri de pek anlaşılamazdı. Bunlar adetâ birer heyulâ idiler. Ekseriyetle gemiler Galata rıhtımına yanaşırken kumanda köprüsüne çıkarlar ve oradan Aamanca kumandalar vermeğe başlarlardı. Deniz ortasında ve fırtınalı havalarda bunları görer olmazdı, köşelerine çekilip keyif çatarlardı. Bunların bu kayıtsızlıklarına mukabil Türk kumandanları bin bir mahrumiyet içinde memlekete hizmet endişesile alabildiğine çalışırlardı.

lütfünün de kızdığı bu idi. Bir iş yapmadıkları bertaraf, hiç olmazsa yapılan işleri bozmasalardı, yine makbule geçeceklerdi.

Benim kafamda bu tahtelbahir adetâ yer etmişti. İkide birde lütfiye:

— Karaburun açıklarında gördünüzdü değil mi? diye mütemadiyen soruyordum İçimde tuhaf bir his vardı. Bana öyle geliyordu ki gemimi o istikamete hemen sevketsem, ayni denizaltı gemisine ayni yerde tesadüf edebilecektim.

Uzun zaman lütfünün hiddetini teskin etmeğe gayret ettim. "Fırsat her zaman eline geçer, bugün yakalayamadınsa başka bir gün muhakkak yakalarsın,, diyordum. O bir türlü kanmıyordu.

Birer genç zabit iken stajlarımızı yanında yaptığımız İnebolu vapurunun ihtiyar kaptanı bizim bu heyecanlı konuşmalarımızı gülümsiyerek dinliyordu.

— Daha neler görürsünüz çocuklar diyordu... Fakat lütfiye hak veriyorum. Peki lütfi gemiyi niçin istapere aldığını Gerç'e sormadın mı?

— Sormaz olur muyum? Saçma sapan cevaplar verdi. Sözde gemi durduğu yerde daha isabetli atışlar yaparmış.

— Bunu sana sormadan niçin yapmış, hiç olmazsa, iki kelime ile danışmalı değil miydi?

—Danışmak için, hiç olmazsa nezaketen söylemek için, adamcağızın bizi kendi seviyesinde telâki etmesi icap eder. Halbuki onlar bizi şöyle alaydan yetişiyormuş ta nasılsa rütbe almış ve bir gemi idare etmeğe başlamış olduğumuzu zannetmekte inat ediyorlar. Canım bir gemide de iki baş olur mu? Bir keşmekeşdir gidiyor vesselâm... Sözde bu suretle parlak neticeler alınacakmış, onların tecrübeleri ve bilgileri bizimkilerini tamamlıyacakmış... Ne tamamlıyorya maşallah..

lütfi çok acı bir lisan ile konuşuyordu. Onun bu hiddetine bu kırgınlığına hak vermemek kabil değildi. Muhtelif mevzulara sevketmek istediğimiz muhavere yine dönüp dolaşarak bu tam ele geçirileceği sırada kaçırılmış denizaltı gemisine intikal ediyordu. Saatlerdir ayni mevzu üzerinde konuşmaktan adetâ yorulmuştuk.

Derin bir sükût etrafı sardı, vakit çok geç olmuştu. İnebolu süvarisinin beyaz saçlı başı göğsüne doğru düşüyordu. Şark tarafı beyazlanmağa başlamıştı. Bu sırada içeriye giren bir asker sabah kahvaltımızı getirdi. Masanın başında çaylarımızın keyifle tüten dumanları arasında ses çıkarmadan önümüzdeki birer parça peynir ekmeği yiyorduk... Bu sırada lütfi:

— Rıza dedi. Sana bir zarf var... İstanbuldan verdiler. Az kaldı unutacaktım. Bana resmî bir zarf uzattı. Bu zargfı açmakta tuhaf bir istical gösteriyordum. İkiye büklmüş küçük bir kâğıt üzerine şu satırlar yazılı idi:

Sultanhisar süvariliğine

"Basra torpitosu sizin yerinizi alacaktır. Rumeli sahilini takiben hemen İstanbula dönünüz.

Filotilla komodoru,,

Bu emir beni çok mühim vaziyetlerden kurtarıyordu. Bir akşam evvelki hâdiseden sonra 5 inci kolordu kumandanile artık karşı karşıya gelmek istemiyordum. Bu vazifeden kendimi sıyırmak için ne gibi tedbirlere baş vurulması lâzımgeleceğini tasarlanıyordum. Belki paşa da benimle ayni fikirdeydi. Belki de baş kumandanlığa hizmetimden alınma miçin bir yazı da yazmak tasavvurundaydı. Bütün bu karışık vaziyetleri o iki satırlık emir düzeltiyordu. Ben bunları düşünerek büyük bir sevinç içine düşmüştüm. İçimde bir hafiflik vardı. Bunun tesirile akşamdanberi oturduğumuz salondan güverteye çıkmağı ve bir parça hava almağı arkadaşlarıma teklif ettim.

Şimdi güverte üzerinde hem dolaşıyor hem de sabahın ilk ışıklarile daha mahmur gözüken Gelibolu'ya bakıyorduk.

Güneş şark ufuklarından yeni kurtulmuştu. Gelibolu koyunu hafif bir sis peçeliyordu. Bolayıra doğru gittikçe yükselen yemyeşil dağlar gözden uzaklaştıkça, daha ve daha canlı gözüküyorlardı. Deniz berrak ve yeşildi. Havanın akşamki sertliği kalmamıştı. Rüzgâr kesilmişti. Yalnız ölü dalgalar gemilerimizi ağır bir ritm ile sallıyorlardı. Dakikalar geçtikçe sis te tabahhur eder gibi ağır ağır çekiliyordu. Boğazın bu hulyalı sabahları o kadar güzeldir ki... Onları tasvir etmek ve anlatmak kabil değildir.

(Devamı vardır)

Nazım Hikmet

Tevkif edildi, evinde araştırmalar yapıldı

İstanbul, 22 [Hususî] — Şair ve Muharrir Nazım Hikmet bugün polis tarafından tevkif edilmiştir. Evinde de ayrıca araştırmalar yapmıştır.

Nazım Hikmetin Ankaraya gönderileceği söylenmektedir.

Taşnak Komitası Hatayda

(Başmakaleden devam)

Derhal söyleyeyim ki: Telgrafta geçen coğrafik isimler bu sualın cevabını kendiliğiden vermiş oluyor. Şu noktada durmayarak asıl mevzua geçiyorum.

Taşnak komitesi Vanda, Erzurumda, Şarkta ve memleketin her tarafında Ermeni milletini siyasî ve Avrupaî müjdelerle iğfal ederek 1311 ihtilâlinden itibaren Türk milletine, Türk hayatiyetine suikast düşüncesinden bir an hali kalmamıştır. Harbi umuminin en hatırnâk ve çetin günlerinde ve safhalarında Taşnak komitesi mensupları, Ermeni zabitleri, Ermeni efradı düşman tarafına kaçarak memlekete ve millete karşı en büyük ihaneti ve casusluğu yapmışlardır. Harbi umumî arifesinde Erzurum mebusu Pastırmacıyan, Van mebusları Vremyan, Papasyan ve bu komitaya mensup İşhan Aram ve emsaliTaşnak rüesası Ermeniler arasında tabur, alay, fırka, teşkilâtı yapmağa ve bunları silâhlandırmağa kalkışmışlardı. Harp ilân edilip silâh patlayınca Van şehrinin Haçboğan mevkii ve mahallesi adeta müstahkem mevki imiş gibi orada bulunan kıtalarımızı, masum Türk miletini arkadan vurdular. Van, tıpkı çetin bir muharebe cephesi olmuştu.

Mütarekeyi takip eden aylar içinde yine Taşnak komitesi, Romanın, Berlinin geniş asfalt caddelerinde Turk kanı dökmüşlerdi. Taşnak, Hınçak, Ramguvar komitaları, yaptıkları her ihtilâlde Türk milletinin uluvvü cenabile karşılaşmışlarken nankörlüğü, hayata kastı kendileri için bir merkûre talâkki eden bu caniler yine kendilerini öldürmek için Türk ışığı ve Türk lambası etrafında dönen bir pervane gibi muttasıl ateşe sokulmak ve girmek hareketinden fariğ olmamışlardı. Ateşten korunmak, ateşe düşmemek yolunda uzanan her yardım eline hain kanadile çarpan bu pervane nihayet Ermeni Başvekilinin Serdarabatta söylemek istediği akıbete uğradı. Tarih, bunu böyleçe zaptetmiştir.

Şimdi ..... Ayni komitenin, aynı pervanenin Hatay ateşine düşmek istemesi, aynı sahneyi, aynı tarihi tekrarlamaktan ve yine kendi mensupları için yeni bir akibet ve felâket hazırlamaktan başka tehlikeli bir mana ifade etmez. Bunlara uzatılan ve uzatılacak yardım eli de bu felâketin, bu dilhıraş tarihin mihveri olacaktır. Matbuata akseden bu son vaziyeti çok dikkatle ve çok endişe ile günü gününe; adım adım takip ettiğimizi de söyleyecek zaman gelmiştir.

T. UZER

Kop yolu açıldı

Üç günden beri yağan karlar yüzünden kapanmış olan Kop yolunda dün havanın düzelmesi üzerine açma faaliyetine başlanmıştır. Bu hususiaki çalışmalara hummalı bir şekilde devam edilerek yol açılmıştır. Bu sefer kısa sürmüş olan kapanış transityolu üzerindeki muntad seyrüsefere sekte vermemiştir.

Yaya kaldırımı ihalesi

1 — Trabzon Uzunsokakda belediye fen heyetinin göstereceği mevkide Belediyede mevcut keşif ve şartnamesi mucibince beton yaya kaldırımı yaptırılacaktır. Bu işin keşif bedeli 1023 lira 16 kuruştur.

2 — Bu işe ait keşif ve müteferrii şartname ile bordur profili Belediye fen müdürlüğünde mevcut olduğundan talipler her gün öğleden evvel saat 10—12 arasında mezkûr daireye muracaatla evraki görebilirler.

3 — Eksiltme 25 - 1 - 938 tarihine müsadüf Salı günü saat 14 de Belediye daimi encümeninde yapılacaktır.

4 — İş açık eksiltme sure.ile ihale edilecektir.

5 — Muvakkat teminat, 153 lira 48 kuruştur.

6 — Talipler mevcut şartnamenin 8 inci maddesine sureti kat'iyede riayata mecburlar. No. (76) 4—4

Sahip ve Başmuharriri:
Cihat BABAN

Umum neşriyatı idare eden Yazı işleri Müdürü: **Bahadır DÜLGER**

Basıldığı yer: DOĞU Basımevi

S.P.O.R.

Dünkü atletizm teşvik müsabakaları çok zengin ve heyecanlı oldu

Müsabakalara kırk atlet iştirak etti, önümüzdeki Pazer günü kayakla bayrak yarışı yapılacak

Atletizm Ajanlığının tertip ettiği iki haftalık teşvik ve deneme müsabakaları dün öğleden sonra vilâyet önünde yapıldı, hava açık ve güneşli idi. Dünkü müsabakalar da heyecanlı olduğu için çok kalabalık bir seyirci kitlesi vardı. Diyebiliriz ki Erzurumun yarı halkı bu zevkli müsabakaları seyretmeğe gelmişlerdi.

Saat tam ikide bütün atletler yürüyüş kolile Bölge binasından çıktılar, vilâyette kendilerine tahsis edilen odalara geldiler. Yolda biriken yüzlerce halk atletlerimizi alkışlıyor ve teşvik ediyordu.

Müsabakaya başlanmazdan evvel Vali ve Bölge Başkanı Haşim İşcanla diğer bütün büyükler de müsabaka yerine gelmişlerdi. Polis yollarda seyrüseferi temin ediyordu.

Müsabakalar Nasıl oldu ?

Günün ilk müsabakası evvelâ 4 × 100 bayrak yarışına Cumhuriyet caddesinde başlandı. Bu koşuya yalnız Halk spor takımı iştirak etti ve koşu malzemesinin noksanlığına ve yerlerin fazla kaymasına rağmen bu koşuyu iyi bir derece ile bitirdiler.

İkinci müsabaka 200 metre sürat koşusu da Cumhuriyet caddesinde yapıldı ve buna halk spordan 3 Erzurum Gücünden de 2 atlet iştirak etti ve neticede Erzurum Gücünden Cemil birinci, Abdurrahim ikinci oldular.

Halbuki şehrimizin en iyi üç koşucusu olan Halkspor atletleri bu musabakayı evvelâ 400 metre bayrak koşusuna girip arkadan hemen sürat koşusuna girdikleri için muvaffak olamamışlardır. En mühim amillerden biri de atletlerin supayıkları olmayışı ve koşuya lâstik kundura ile girmeleridir. Buna mukabil Güclülerin koşu malzemeleri de iyi idi.

Yeni kurulan Halksporunun da yakında sporcuları için bütün malzemeyi temin edeceği muhakkaktır. Ve hatta müessisleri ilk siparişi vermişlerdir. Gerek 4 × 100, gerekse 200 metre sürat koşularının pist üzerinde yapılmamasına ve kayak bir kar üzerinede ve oldukca meyilli bir yolda yapılmasına rağmen alınan derece çok iyidir. Bu koşular pist üzerinde yapılsaydı, kornometrenin tesbit edeceği derece Erzurumda kırılan bir rekoru gösterebilirdi.

Yapılan bu tecrübe ve teşvik müsabakalarından müsbet neticeler alındığı için atletizm ajanlığı zengin bir program yaparak bunu da bölge heyetine tastik ettirerek atletizm federasyonuna ve merkezi umumiye müracaat ederek bir pist yaptırılacak ve yardım isteyecektir.

3000 metrelik kar koşusu

Günün en mühim ve meraklı müsabakası olan 3000 metreye otuz atlet iştirak etti. Atletlerle beraber Atletizm Ajanının da beraber koşması ve yolda çocukları teşvik ederek Bölge önüne kadar en önde gitmesi koşucuların maneviyatını daha ziyade arttırmıştı. Fakat uzun seneler bu sporu terkeden Ajan Bölge önünde şişdi kaldı ve takip motorsikletine bindi.

Koşucular Gürcükapısına kadar hemen aynı hizada gittiler, fakat bundan sonra Nusret ile Halil mesafeyi oldukca açtılar. Bunları halk spora mensup diğer atletler takip ediyorlardı. küçük mühim bir kaç mukavemet koşucular hasta olduklarından bu musabakaya giremediler.

Hastaneler bayırında bacağına kramp girmesi yüzünden geçen haftanın ikincisi İdris geri kaldı, bundan sonra Halil ile Nusret arasında mücadele başladı. Fakat fazla ve daha çok mukavim olan Nusret son merhele olan 400 metreyi 100 metre sür'at koşar gibi büyük enerjile temamladı ve geçen [illegible] rekorunu bir buçuk dakika farkla [illegible] Halil de, muvaffakıyetli bir bitirişle [illegible] ci geldi. Bundan sonra üçüncü, dö[illegible] cü, beşinci, ve altıncı Halkspor [illegible] Bu koşu en zor şartlar altında [illegible] ğından ve koşucuların supayki [illegible] olmayıp lâstik pabuçla koşmaları ve [illegible] zurumun 1951 derecelik rakamı [illegible] önüne getirilirse 13, 1-3 derece [illegible] bir memlekette ve iyi bir sahada [illegible] saydı, koşulcularımızın alacağı [illegible] mubalâğa değil bir hakikattir, Türk [illegible] rekorunu kırabilirdi.

Geçen haftanın ve bu haftanın [illegible] galiplerine hediyeleri Bölge Başkanı [illegible] ve Vali tarafından verilecektir.

Spor kafilesi ile pek yakında [illegible] zona gidecek olan atlerimizin [illegible] yüzümüzü güldürecek neticelerle [illegible] ceklerinden eminiz.

Kayakla Bayrak Yarışı Yapılacak

Önümüzdeki Pazara şehir [illegible] kayakla bayrak yarışı yapılacak. [illegible] ihtimal Çarşamba günü sporcular [illegible] Trabzona hareket edeceklerdir. Trabzona gidecek sporcularımız evvela Bayburt uğrayarak orada kayak, Gümüşhane de diğer spor müsabakalarına iştirak ederek Trabzona gidecekler ve Trabzonda atletizm, futbol ve güreş müsabakaları yaparak avdet edecekler. Sporcularımıza şimdiden muvaffakiyet dileriz.

Varşovada tethişçi bir kız yaklandı

Varşova, 21 — Polis bir kızı lebeyi tevkif etmiştir. Evinde yapılan araştırmalar da patlayıcı maddeler bulunmuştur. Bu kızın tethişçi bir teşkilâta mensup olduğu söylenmektedir.

Kudüste bir idam kararı

Kudüs, 21 (A. A.) — Kudüs harbinde silâh taşımaktan maznun bir Arabı idama mahkûm etmiştir.

Varşovada bir fabrika yandı

Varşova, 21 — Burada dört katlı büyük bir Seramik fabrikası yanmıştır. Bütün makinalar harap olmuştur. Zarar büyüktür.

DOĞU

Abone tarifesi

Seneliği	12
Altı aylığı	7
Üç aylığı	4
Bir aylığı	1,50

ECNEBİ MEMLEKETLER İÇİN

Seneliği	24
Altı aylığı	14

İLÂN TARİFESİ

8 nci sayıfada santimi			25 Kuruş
7	"	"	50 "
6	"	"	75 "
5	"	"	100 "
4	"	"	150 "
3	"	"	200 "
2	"	"	250 "
1	"	"	400 "

İlân verecek kimseler DOĞU idaresi İdare Müdürlüğüne müracaat edebilidirler. Devamlı ilânlar için tarife tatbik edilir.

Kırmızılı ilânlarda tarife bir kat fazlasile alınır.

Teminatlı Daktilo, Dikiş ve her nevi makineler tamiratı yrpılır
Riza Vatandaşlar
Silâh Fabrikası karşısında
Bay KAYA hanesinde